

KRATAK PREGLED U POVIJESNI RAZVITAK PROGLAŠENJA SVETACA I OPIS PROCESA U DANAŠNJOJ CRKVENOJ PRAKSI

Dr Dragutin NEŽIĆ

Iz povijesti čovječanstva razabiremo da svi narodi imaju svoje junake, heroje koje štiju i ističu novim pokoljenjima kao uzor i primjer. To je, dakle, nešto u naravi čovjeka uopće. U kršćanstvu štovanje svetih počiva i na teološkoj osnovici, čije su glavne postavke da naši heroji vječno žive i da smo s njima u trajnoj vezi kao članovi jedne iste zajednice, općinstva svetih.

Kako je poznato, prvotno su kršćani podavali svetačko štovanje samo mučenicima. Crkva je od početka smatrala mučeništvo kao najviše očitovanje vjere i ljubavi, dakle, ono je vrhunac kršćanskog savršenstva — svetosti. Nakon mučeničke smrti sv. Polikarpa u ognju lomče u Smirni, gdje je on bio biskupom, upućuje crkvena zajednica Smirne izvještaj o njegovoj junačkoj smrti (23. II 155.): »Crkvi Božjoj u Filomeliju (mjesto u Frigiji na međi Likaonije) i svim općinama svete i katoličke Crkve posvuda«.¹ Potkraj toga spisa kažu: »Nakon toga smo mi pokupili njegove kosti dragocjenije od dragulja i vrijednije od zlata te smo ih sačuvali na prikladnom mjestu. Tu ćemo se sastajati s veseljem i s Božjom pomoći slaviti rođendan njegova mučeništva, u spomen njima koji su boj već dovršili, a za vježbu i pripravu onima koje to još čeka«.

U vezi s time još ću navesti izjavu sv. Ivana Zlatoustoga, biskupa carigradskog iz IV stoljeća (354—407). U predgovoru poslanicama sv. Pavla on kaže: »Dok pažljivo slušam čitanje poslanica sv. Pavla apostola u pojedinim tjednima, često po dva, tri i četiri puta, kolikogod puta slavimo uspomene svetih mučenika, od radosti kličem . . .«. Dakle, osim nedjelje, dani mučenički bili su dani sastajanja zajednice i služnje svete Euharistije.

Nisu svakoga tko je nastradao ili bio pogubljen odmah zato prvokršćanske općine štovale kao sveca-mučenika, nego samo one koji su »martyres vindicati« što će reći mučenici priznati, prisvojeni od crkvene zajednice. Na taj su se način ogradili od štovanja heretika koji bi se izložili i dali život za »svoju« vjeru.

Na temelju dosad rečenoga vidimo da već tu, u počecima kršćanstva, u dobi prvokršćanskih mučenika, postoje glavni elementi kanonizacije svetaca, a to su:

¹ Franc Ks. Lukman: Martyres Christi, Celje 1934., str. 53.

Svrha: da budu kršćanima uzor i primjer. Zatim da su od Crkve kao takvi *priznati i prisvojeni* — martyres vindicati. Tome je, dakako, prethodilo *poznavanje* dotične ličnosti. *Obavijest* domaće mjesne Crkve o prihvaćenom mučeniku šalje se drugim mjesnim Crkvama, »katoličkoj Crkvi posvuda«, kako već 155. god. izjavljuju oni iz Smirne. Tu je i element slavljenja određenog *dana* mučeniku u spomen, koje se vrši *okupljanjem* cijele zajednice i slavljenjem Mise na njegovom grobu (vidi izvještaj Smirne i izjavu sv. Ivana Krizostoma). Počeci *stabilnih* (nepokretnih) oltara javljaju se baš nad grobovima mučenika. Nastajali su popisi mučeničkih spomendana, liturgijski kalendari i općenitiji popisi pod imenom martirologiji.

Daljnja povijest kanonizacije samo je razvitak, točnija razrada ovih, već u prvim kršćanskim vijekovima postojećih elemenata. Treba dodati da se pristupilo kanoniziranju i drugih uzornih preminulih kršćana koji nisu umrli mučeničkom smrću. To su ponajprije »*confessores*« u strogom smislu riječi, tj. oni koji su za svoju javno priznatu vjeru bili zatvarani i mučeni, ali nisu ubijeni; zatim i oni koji su svojim nastupom, junačkom obranom vjere, osobito u biskupskoj službi i sl., očitovali zrelost i jakost slične mučeničkoj (npr. sv. Grgur Čudotvorac, sv. Ambrozije, Jeronim, Augustin). To je teorija o tzv. nekrvnom mučeništvu, de martyrio incruento. Ovima pripadaju i pustinjaci koji su kršćanski svijet zadivili strogošću pokorničkog života (npr. sv. Antun pustinjač, sv. Pavao pustinjač, sv. Ilarion, Simon Stilita i drugi).

Evo nekoliko izjava o pojmu nekrvnog mučeništva ispovjedalaca (confessora):

Sv. Paulin iz Nole rekao je o sv. Feliksu, svećeniku iz Nole: »Priznaje se mučeništvo bez pogubljenja onome tko je pripravan podnijeti ga, ako je misao i vjera Bogom užarena; dosta je što je volja trpjela, postojanje želje (za mučeništvom) vrhunac je zaslužnosti«.

Sv. Jeronim pisao je sv. djevici Eustohiji: »Tvoja je majka okružena dugim mučeništvom. Ne smatra se mučeništvom samo prolijevanje krvi, nego je mučeništvo i svakodnevno služenje pobožne duše«.

A o sv. Martinu, biskupu Tours-a napisao je Sulpicije Sever: »Ipak je on podnio mučeništvo bez smaknuća«.

Evo, kako se poslije isključivo mučeničke ere u Crkvi razvijalo *kanoniziranje* tj. uvrštavanje kreposnikâ među svece. Budući da su zaokružene crkvene jedinice bile biskupije i njima na čelu *biskup*, to su priznanje svetosti, čiju famu podržava i nosi cjelokupna zajednica, deklarirali određenim činom biskupi. Biskup je imao suradnike i već ustaljene načine postupka za crkveno uredovanje. Budući da za Sluge Božje koji *nisu mučenici* nije svjedočila inače dostatna činjenica mučeničke smrti, nužno se rodila potreba, da se ispituju život i kreposti svetačkog kandidata i da se prouči vjerodostojnost čudesa koja su se po njemu ili po njegovu zagovoru dogodila, da bi tako sam Bog posvjedočio za dostojnost dotičnoga.

Fama o čudesima širila je glas o svetosti, znatiželjnost o pojednostima iz života umjetno bi stvarala legende koje je bez sumnje trebalo *provjeravati*. Stoga je nužno došlo do toga da su stvari kanoniziranja uzeli u ruke biskupi i sinode. Pred sinodalcima čitao se životopis svetačkog kandidata i opis čudesa, s osvrtima na sve to. Ako je uslije-

dilo odobrenje, vršeno je otvaranje groba (exhumatio) i prijenos na sveto mjesto: pred oltar, uz oltar, ali povišeno (*elevatio*), ili čak u oltar. *Elevatio*, podignuće u crkvi, bilo je završni čin kanonizacije. Dok se za mučenike slavio dan mučeništva (*dies natalis*), za svece ne-mučenike spomendan je ili dan njihove blažene *smrti* ili dan *elevationis* ili *translationis*, a i *inventiois*.

Povijest proglašenja svetaca pokazuje, da su do XII vijeka *biskupske kanonizacije* bile normalne i jedine kanonizacije u zapadnoj Crkvi. Uz njih se razvijala i *papinska* kanonizacija, ali veoma polako i trebalo je mnogo doktrinalnog i kanonskog studija i rada prije nego li je papinska kanonizacija postala isključiva (jedina) i »*ex cathedra*«.

U tom prijelazu od biskupske na isključivu papinsku kanonizaciju zapažene su dvije etape: ili je papa, obilazeći po Italiji i Francuskoj, osobno obavio elevaciju kao biskup *Catholicae Ecclesiae*, ili su biskupi izvršivali *elevaciju*, ali uz obavještenje i uz blagoslov pape, u ime pape: »*auctoritate apostolica*«. Za nekog svetog monaha kod Mantove papa Benedikt VII poručuje: »*Tractate eum ut sanctum*«. Za druge je davao privolu, kanoniziralo se »*auctoritate papae*«. Ovo kanoniziranje po biskupu, »*auctoritate apostolica*«, nije tražilo da bi se kod Svete Stolice morao vršiti pripravní postupak.

Navedimo nekoliko primjera za to razdoblje:

U početku se željelo imati papu u tom poslu radi većeg ugleda, a i jer se htjelo da njihov svetac bude za čitavu Crkvu, nad kojom cijelom jurisdikciju ima jedino papa. Odatle se konačno razvilo da po papama kanonizirane svece *mora* prihvatiti *cijela* katolička Crkva.

Prva sigurna *papinska kanonizacija* o kojoj još postoji papinski dokumenat, bila je ona sv. Uldarika biskupa Augsburga u Njemačkoj (4. VII 973.), izvršena po papi Ivanu XV, dne 31. I 993., na Sinodi u Lateranu. Među prelatima bio je nazočan i biskup Augsburga. On je zatražio da su pred zajednicom *čitani život i čudesa* Uldarika, i postignuto je opće odobravanje. Papa je pod istim datumom izdao akt u kojem o svemu tome govori i izjavljuje da je Uldarik dostojan svetačkog štovanja.

Običaje se taj događaj uzimati kao prva papinska *formalna* kanonizacija u današnjem smislu riječi. Ali i ta je kanonizacija obavljena prema postupku biskupske kanonizacije onog doba, samo što ju je izvršio *papa osobno*. Običaje se ona uzimati kao prva papinska »*formalna*« kanonizacija u današnjem smislu riječi, jer joj je prethodilo ispitivanje života i čudesa. Sud je izrekao papa i izdao dekret općeg značenja.

Kao jasan primjer gdje je papa kanonizirao *puninom* svoje vlasti i sveca naložio na obvezno štovanje *cijelom* Crkvi, — nakon pretprave i po već razvijenim obredima za kanoniziranje, — iznosi se kanonizacija sv. Franje Asiškog. Papa Grgur IX izrekao je formalnu kanonizaciju u Peruđi 1228. god., a potom je svečanost osobno vršio u Asizu, gdje je na trgu pred tijelom sv. Franje održao *govor* i pjevajući *Te Deum* otpratili su svečevo tijelo u crkvu; ondje je papa pjevao svečanu Misu u čast sveca. A već je prethodno pismima iz Peruđe tu kanonizaciju javio čitavoj katoličkoj Crkvi i naredio svetkovinu. Premda je sv. Franju papa osobno poznavao, htio je ipak da se provede prethodni

postupak o krepostima i čudesima. Čitav kanonski postupak i formula proglašenja sačuvali su se sve do danas.

To je bilo 1228. godine. Još tada nisu kanonizacije pravno bile isključivo *samo* papi rezervirane. Vremenom, u kojem kanonizacije postaju *de facto* i *de jure* isključivo papi pridržane smatra se sredina 13. stoljeća.

Papa Inocent IV (1243—1254) izričito je naglasio to stanovište, a koje je tada bilo već opće stajalište crkvenih kanonista, da »solus papa potest canonizare sanctos« s razloga što jedino papa vrši univerzalnu jurisdikciju nad cijelom Crkvom. Papa Inocent IV bio je prije profesor prava u Bolonji i izdao knjigu o Dekretalima Grgura XIII. Kao oslon za pridržavanje kanonizacije papi, uzeto je pismo pape Aleksandra III (1159—1181) »Audivimus«² iz druge polovice 12. stoljeća. No tim je svojim pismom Aleksandar III zapravo htio samo naglasiti: ne kanonizirajte bez znanja Svete Stolice!

Od sredine 13. stoljeća usavršavali su se postupak i obredi kanonizacije do mnogih pojedinosti, koje se nalaze u sadašnjem postupku i u današnjim obredima.

Za potpunu informaciju trebam reći i to, tko je vodio postupak za proučavanje kreposti i čudesa, nakon što su kanonizacije pridržane Papi.

Papa je povjeravao te materijale na studij kapelanima papinskoga dvora, također i nekolicini kardinala. Oni bi po potrebi išli u dotičnu zemlju ili je papa delegirao neke biskupe u toj zemlji. Potom se konačno proučavanje kreposti i čudesa vršilo i završilo u konzistoriju pape s kardinalima.

U XV vijeku prešlo je ispitivanje tih stvari na članove rimskog crkvenog sudišta Sv. Rote, sve dok nije papa Pijo V godine 1588. osnovao *Kongregaciju Obreda* (22. I 1588. »Immensa aeterni...«) te njoj povjerio i svetačke kauze. — Još su i zatim dalje pravници Sv. Rote djelomično radili na kazama za Kongregaciju.

Sadašnji papa Pavao VI apostolskom konstitucijom »Sacra Rituum Congregatio« (8. V 1969.) ukinuo je Kongregaciju obreda a ustanovio dvije nove i samostalne: Kongregaciju Božanskog kulta (pro Cultu Divino) i Kongregaciju za kauze svetaca (pro Causis Sanctorum).³ To je, eto, kratak pogled u povijesni razvitak proglašavanja svetaca. Stojimo pred drugim dijelom predavanja: opis procesa u današnjoj crkvenoj praksi.

Kao ključ za vezu trebam u vaše ime postaviti pitanje: »Iznijeli ste prikaz povijesti *kanonizacije*, a ništa iz povijesti *beatifikacije*«.

Beatifikacije u današnjem smislu nisu zapravo ni postojale. Pojam današnjeg značenja riječi »blaženi = beatus« to jest kao stupanj koji prethodi svetačkom stupnju, odredio je papa Urban VIII (1623—1644). On je prema tome odredio i postupak kanonizacije, tako da *postupku kanonizacije prethodi postupak beatifikacije*. Prije konstitucija i dekreta Urbana VIII nisu se u tom pravcu razlikovali sveci od blaženika, nego se svecima slobodno pridjevao jedan ili drugi naziv — sveca ili blaženika. Imali su istu vrijednost »sanctus« i »beatus«. Ali iza Urbana

² Decretales Gregorii IX, lib. III, tit. XLV

³ Acta Apost. Sedis, LXI (1969), str. 297—355.

VIII imaju se blaženicima (nipošto svetima) nazivati oni Sluge Božji, za koje se, po postupku o posjedovanju kulta od pamtivjeka, dokaže da su bili u posjedu kulta 100 godina prije dekreta Urbana VIII.

Do naziva *blaženi*, s pravom na daljnji stupanj — na svetačku *kanonizaciju*, dolaze sada oni Sluge Božji, za koje se provede i uspješno završi postupak po sada postojećim propisima, iznesenim u Crkvenom Zakoniku (kan. 1999—2141), a plod su radova Urbana VIII i Benedikta XIV. Za tu beatifikaciju obavezno je držanje obreda i proglašenja dekreta o beatifikaciji u bazilici sv. Petra u Rimu. Prvi je takvim »formalnim« (redovitim) postupkom, s pravom na buduću kanonizaciju, beatificiran Franjo Saleški, 8. I. 1662. godine.

Valja nam napose spomenuti papu Benedikta XIV, onoga papu, koji je (pod imenom Prospero de Lambertini) kroz desetke godina vršio službu u Kongregaciji obreda te je veoma iscrpno poznao povijest kauza i postupke Kongregacije i napisao je dragocjeno djelo pod imenom: »De Servorum Dei Beatificatione et Canonizatione«. ⁴

Osim po Crkvenom Zakoniku (kan. 1999—2141) postupci kod Kongregacije za Svetačke kauze vrše se i po, iza Crkvenog zakonika izdanim, dodatnim propisima sa strane Kongregacije Svetih Obreda, odnosno Kongregacije za Svetačke kauze. Među ovima je osobito važan dekret Pija XI, kojim je kod Kongregacije osnovao *Povijesnu sekciju* i odredio postupak za studij oko beatificiranja onih Sluga Božjih, o kojima nema već živih svjedoka. (Pio XI, Motu proprio »Gia da qualche tempo«, 6. II 1930.). ⁵

II

Opis procesa u današnjoj crkvenoj praksi

Ovo je drugi dio moga izlaganja, a odnosi se na one svetačke kauze (za beatifikaciju i kanonizaciju), koje su započete u dijecezi ili su već izručene svetoj Kongregaciji prije objave konstitucije Pavla VI »Sanctitas clarior« od 19. III 1969.

Beatifikacija — proglašenje blaženim

To je čin, kojim papa dopušta da neki Sluga Božji može biti štovan javnim štovanjem u nekom kraju, mjestu, u biskupiji ili u redovničkoj zajednici, pod naslovom *blaženika*, u određeni dan po svom posebnom crkvenom kalendaru s Misom i oficijem. Radi se, dakle, o *dopuštenom*, a ne obvezatnom čašćenju, o ograničenom štovanju, a *ne za cijelu* Crkvu.

⁴ Sanctissimi Domini Nostri BENEDICTI PAPAE XIV, olim Prosperi Card. de Lambertini etc. OPERA OMNIA in synopsis redacta ab Emmanuele de Azevedo S. J. Romae MDCLXVI.— Tom. I: Doctrina de Servorum Dei Beatificatione et Beatorum Canonizatione.— Tom. II: Ejusdem operis continuatio.— Postoje razna izdanja svih djela Benedikta XIV, izdana u cijelosti ili skraćeno: »in synopsis redacta«.

⁵ Acta Apost. Sedis, 22 (1930) str. 9—19. Taj motuproprij i sva tumačenja o njemu nalaze se u knjižici sadašnjeg podsekretara Kongregacije za svetačke kauze: Mons Amato Pietro Frutaz, La sezione storica della S. Congregazione dei Riti, Tipografia Poliglotta Vaticana 1964.

Beatifikacija je dvovrсна: takozvana *formalna* = *redoviti* postupak, osnovan na *neiskazivanju* javnog kulta, i *ekvipolentna* = izvanredni postupak kad je neki Sluga Božji već u posjedu javnog i crkvenog štovanja (kan. 2000 § 1—2). Papa Urban VIII je naime zabranio širenje štovanja u buduće za one koji javno i crkveno štovanje nisu posjedovali i ovi idu na *formalni* to jest na redoviti postupak za beatifikaciju; dočim koji su u posjedu kulta 100 godina unatrag od dekreta Urbana VIII imaju *ekvipolentnu* beatifikaciju kroz dokazivanje posjedovanja stoljetnog javnog štovanja. Dobivaju od Svete Stolice potvrdu liturgijskog štovanja Misom i oficijem.

Proces *formalne* beatifikacije (po redovitom postupku) rabi se daleko za osobe, kojima nije podavano javno, crkveno štovanje ili ako im je nakon dekreta Urbana VIII podavano, mora biti dokinuto prije uvođenja postupka formalne beatifikacije.

1. Opišimo taj redoviti *postupak formalne beatifikacije*. On se prvotno sastoji od postupka u biskupiji i to u onoj, gdje je dotična osoba umrla na glasu svetosti ili gdje se dogodiše čudesa ili gdje je Sluga Božji najdulje boravio i djelovao (kan. 2039 § 1).

Dijecezanski proces za beatifikaciju ima tri odjeljka. Prvi se odnosi na traženje i sabiranje pisanih i tiskanih sastavaka i knjiga Sluge Božjega. Čim je započet postupak u dijecezi, dotičnoj osobi pripada naziv: *Sluga Božji*. Spise i knjige Sluge Božjega sabire Vicepostulator procesa i izručuje ih crkvenom sudu na sjednici toga prvog ogranka, koji se naziva »Processiculus diligentiarum« ili »De scriptis«.

Drugi odjeljak dijecezanskog postupka radi o utvrđivanju glasa svetosti za života i po smrti S. B., o junačkom stupnju krepости i o čudesima, ili o mučeništvu. Taj se ogranak zove informativni proces.

U trećem ogranku dijecezanskog postupka, koji se zove »De non cultu«, istražuje se, također pomoću svjedoka i očevidom kod groba, da li je ili nije Sluzi Božjemu iskazivano javno štovanje.

Kad se dovrše sva tri spomenuta ogranka, tada se spisi postupka »De scriptis« i onoga »De non cultu« priklope spisima informativnog procesa, te se sve zajedno, zapečaćeno, izručuje u Rimu Kongregaciji za svetačke kauze.

— o —

Prije nego li pređemo na prikaz rimskog postupka koji se naziva *apostolski*, htio bih učiniti nekoliko dodataka doвле opisanom dijecezanskom postupku formalne beatifikacije.

Što se tiče *svjedoka*: njih dijecezanskom sudištu predlaže vicepostulator to jest promicatelj kauze kod dijecezanskog sudišta. Ispitivanje sudište obavlja prema spisu kojeg je izradio i sudu izručio vicepostulator, a koji se sastavak zove: »Positiones seu Articuli«. Tu su po točkama opisane stavke života i službi Sluge Božjega te junački stupanj pojedinih krepости, koje je on vršio. Kanon 2027. Crkv. Zakonika u § 1. propisuje: »Dopušta se da budu svjedocima rođaci, rodbina, kućna posluga i heretici te nevjernici. A u § 2.: »Ne mogu se pripustiti (da svjedoče): 1. Ispovjednik... 2. Postulator... 3. Tko je kroz neko vrijeme bio sudac u toj istoj kauzi«. Prema kan. 2023. treba da se

sudištu prijavi svaki vjernik, koji nešto znade *protiv* kreposti, čudesa ili mučeništva Sluge Bojega.

O junačkom stupnju kreposti. U povijesnom razvitku postupka svećanih kauzi išlo se za tim, da se pokaže, kako se Sluga Božji odlikovao vršenjem kreposti toliko više od ostalih kreposnih ljudi, da može biti kršćanskom puku osobiti uzor. Nije bila definirana mjera izrazom »herojski stupanj«, kojim se izrazom služi Crkveni zakonik (kan. 2102, 2104, 2115), a dr Crnica ga preveo riječju »viteški stupanj«. Crkv. zakonik ne definira što se ima misliti pod izrazom junačkog stupnja, nego njegov opis nalazimo kod pisaca o duhovnom životu i kod kanonista. Tako na primjer isusovac Irenej Hausherr, profesor Istočnog instituta u Rimu piše: »Junački stupanj kreposti isključuje svaki promišljeni pa i laki grijeh, tu se ustraje u vršenju zapovijedi i savjeta i u najtežim slučajevima, upravo čudesno«. ⁶ Ljubav — Duh Sveti glavni je pokretač toga djelovanja. Prosper Lambertini (papa Benedikt XIV) u spomenutoj knjizi o beatifikacijama i kanonizacijama svetaca označuje vršenje kreposti u junačkom stupnju izrazima: expedite, prompte et delectabiliter — lako, spremno i radosno.

O čudesima, odnosno čudesnim ozdravljenjima, koja se traže za proglašenje blaženim, kratko spominjemo slijedeće. U kan. 2117. C. z. piše: »Za proglašenje blaženim hoće se dva čuda, ako su o krepostima svjedočili očevidci i u informativnom i u apostolskom postupku ili ako su u apostolskom postupku bili svjedoci koji su čuli od očevidaca (ex auditu a videntibus); tri čuda, ako su u informativnom postupku bili svjedoci očevidci (testes oculati), a u apostolskom svjedoci od čuvenja po čuvenju (de auditu auditus); četiri, ako su u oba postupka kreposti dokazivane samo po svjedocima o predaji i ispravama«. Ako li je očito (evidenter) ustanovljeno da se radi o pravom mučeništvu Sluge Božjega, može Sveti Otac dispenzirati od čudesa.

P. Francesco Antoneli, franjevac, nećak sadanjega kardinala Ferdinanda Antonelli-a, izdao je u Rimu godine 1962. svoju doktorsku disertaciju o pravno-medicinskoj obradbi čudesnih ozdravljenja. ⁷ Pisac je u toj knjizi obradio povijest postupka gledom na čudesna ozdravljenja, prijašnje i sadašnje propise i postupke kao i značajnije primjere iz kongregacije.

Profesor Visoke bogoslovske škole u Rijeci, svećenik krčke biskupije, dr Antun Tamarut izradio je i dijelom tiskao u Rimu svoju doktorsku disertaciju o poimanju izraza »javni kult« (cultus publicus) u toku povijesti crkvenog prava i prema sadanjim piscima, sa osobitim osvrtom na kanon 1256. Crkv. zakonika. ⁸

— o —

2. Što se radi u postupku za beatifikaciju, gdje već ne žive svjedoci, koji su poznavali Slugu Božjega, pa ni oni, koji su čuli od onih koji su čuli i vidjeli?

⁶ Ireneo Hausherr S. J., Carità e vita cristiana, Roma 1970. Port. Inst. Orient. Stud. Prijevod sa francuskoga. Str. 81—84.

⁷ P. Franciscus Antonelli, O. F. M., De inquisitione medico-legali super miraculis in causis beatificationis et canonizationis. Romae, Pont. athenaeum Antonianum, 1962.

⁸ De conceptu cultus publici sanctorum. Inquisitio historico-iridica. Auctore Antonio Tamarut. Excerpta ex dissertatione ad lauream . . . Romae 1966. Typis Pont. Univ. Gregorianae.

Tada se, kako već spomenusmo, postupak vodi takozvanim *povijesnim načinom* utvrđivanja glasa svetosti, vršenja kreposti i nekadanjih čudesa, pomoću *zapisa suvremenika* i usmene predaje. Tu dolazi i pitanje o tome, kako je bilo glede fame i čudesa kroz vrijeme od smrti Sluge Božjega do danas. To je *ekvipolentna beatifikacija* iliti *izvanredni* postupak (*casus exceptus*).

Prije nego li predmet uzme u posao povjesna sekcija Kongregacije za svetačke kauze, mora biskup u dijecezi postaviti trojicu stručnjaka koji će sabirati dokumentaciju naučnim putevima arhivistike i historiografije. Kad sve saberu, oni će materijale dostaviti povjesnoj sekciji Kongregacije. Ova će izraditi elaborat »*Positio historica*« za daljnji postupak kod Kongregacije, u vidu beatifikacije.

Sve do izdanja motuproprija Pija XI o povijesnoj sekciji kod Kongregacije, postupak za beatifikaciju na temelju javnog štovanja od pamtivjeka bio je vrlo kratak: biskup je u dijecezi ispitao dokaze da kult postoji i da traje od pamtivjeka (100 god. prije dekreta Urbana VIII) i biskup je o tome donosio odluku, koju je Kongregacija potvrdila te dozvolila dotičnome daljnje štovanje ali uvijek samo pod nazivom *blaženika*. Hoće li se takvoga blaženika i kanonizirati kao sveca, treba izvršiti spomenuti povjesni postupak dokazivanja glasa svetosti, kreposti i čudesa. U prijašnjem se naime postupku išlo samo za dokazivanjem postojanja štovanja, a nije vršen postupak dokazivanja junačkih kreposti u pojedinostima.

O apostolskom postupku redovite beatifikacije

Kad je postupak za redovitu ili formalnu beatifikaciju dovršen u dijecezi, akti procesa budu prepisani i prijepis ovjеровljen. Originalni spisi čuvaju se zapečaćeni u arhivu dijecezanske kurije, a ovjеровljeni prijepis preda se u Rimu Kongregaciji za svetačke kauze.

Apostolski postupak vodi se prema kan. 2087—2124. Crkvenog zakona. Najprije budu podvrgnuti pregledu dvojice teologa svi rukopisi i sastavci te štampom izdane stvari Sluge Božjega. Oni, svaki za sebe, ne znajući jedan za drugoga, dadu pismene izjave o tome ima li što u spisima Sluge Božjega što bi se protivilo pravoj vjeri i čudorednosti. Osim toga oni, u glavnim potezima na(2—4 stranice) istaknu, koja svojstva, kreposti a možda i nedostaci Sluge Božjega izbijaju iz njegovih sastavaka. Ako li je ocjena jednoga od tih cenzora nepovoljna, može se postaviti trećega. Kongregacija hoće dati i povlasticu da tu cenzuru spisa obave dva teologa u dijecezi.

Bude li ocjena sastavaka pozitivna, kardinalima se na glasanje predlaže upit: »Može li se pristupiti otvaranju apostolskog postupka?« Potom slijedi sjednica o pitanju: »Ima li se potvrditi presuda dijecezanskog suda o tome, da Sluzi Božjemu nije iskazivano javno štovanje?«

Potom se pretresaju kreposti Sluge Božjega pojedinačno i označi se, koje svjedoke iz dijecezanskog postupka treba ponovno preslušati (ako su još živi!) i rezultate dostaviti Kongregaciji. Tom se prilikom u biskupiji izvrši i opširni opis groba i tijela Sluge Božjega, uz otvaranje lijesa.

Dalje u rimskom postupku, najprije brojni konzultori, a potom kardinali razmatraju pitanje: »Da li je u ovom slučaju i u svrhu za kojom se ide, utvrđen *junački* (herojski) *stupanj* kreposti: vjere, ufanja i ljubavi prema Bogu i bližnjemu kao i stožernih (kardinalnih) kreposti: razboritosti, pravednosti, umjerenosti, jakosti, i s njima povezanim?« — Za mučenike ne treba tako dokazivati junački stupanj pojedinih kreposti, nego se postavi ovaj upit: »Da li je u ovom slučaju i u svrhu za kojom se ide, *utvrđeno mučeništvo* i njegov uzrok te znakovi ili čudesa?«.

Za kandidate nemučenike kreposti, a za mučenike dokazi za mučeništvo, proučavaju se na trima velikim sjednicama Kongregacije: na predpripravnoj (antepreparatoria), pripravnoj (preparatoria) i općoj (generalis), o kojima govore kan. 2105—2114. C. z.

Čudesna ozdravljenja proučavaju za Kongregaciju najprije stručni liječnici u vidu, može li se ili ne dotično ozdravljenje *naravno* tumačiti. Pri tom su najbolja pomagala liječnički pisani nalazi, na primjer oni u bolnici, o vrsti bolesti, o načinima liječenja te rezultati pregleda osobe nakon ozdravljenja. Obično od ozdravljenja do proučavanja slučaja u apostolskom postupku prođe dosta vremena, pa se lako zna da li je ozdravljenje bilo trajno ili je nastupio ponovni pad u istu bolest.

Mišljenja medicinskih stručnjaka o čudu imadu također proći kroz one velike sjednice: predpripravnu, pripravnu i opću, nakon čega se kardinalima postavi upit: »An tuto procedi potest ad beatificationem?« Iza njihova pozitivnog odgovora slijedi papina potvrda i izdaje se *dekret o proglašenju blaženim* te se u bazilici sv. Petra održe svečanosti proglašenja blaženim.

Postupak za proglašenje svetim

Kakav je postupak oko toga da blaženik bude proglašen svetim? To je postupak kanonizacije. On je, nakon prethodno opisane beatifikacije, vrlo kratak. Traže se dva čudesna ozdravljenja koja su se dogodila poslije beatifikacije, za koju je postupak vođen redovitim tj. formalnim načinom. Tri se čuda traže za kanoniziranje onih koji su proglašeni blaženima na temelju ekvipolentne beatifikacije. I ova čudesna ozdravljenja bivaju proučavana istim načinom kao ona pred beatifikaciju.

Što je to *ekvipolentna kanonizacija*? Kao što za razliku od formalne beatifikacije po redovnom postupku, postoji ekvipolentna beatifikacija to jest po izvanrednom postupku, tako se uz formalnu kanonizaciju običaje spominjati i *ekvipolentna kanonizacija*, premda o njoj Crkveni zakonik ništa ne govori. Stoga se pod ekvipolentnom kanonizacijom mogu smatrati samo *iznimke u postupku* za kanonizaciju, koje dozvoli papa. Ta se dispencijacija može odnositi ili na oprost od pomanjkanja propisanih čudesa ili se sastoji u oprostima od propisanih obreda kanoniziranja, tako da papa samo putem bule objavi cijeloj Crkvi da se dotičnoga ima štovati kao sveca. Lakše je dobiti oprost od propisanih čudesa u slučajevima gdje je bjelodano već dokazano blaženi-

kovo mučeništvo (kao npr. u slučajevima Ivana Fishera, Tome Morusa, Nikole Tavelića), ali je teže postići oprost od čudesa za ispovjedaoce. Učinio je to u zadnje vrijeme papa Ivan XXIII za svoga zemljaka iz Bergama, Grgura Barbarigo, biskupa Padove, godine 1960.⁹ Takvim se iznimkama u buduće neka ne nadaju pokretači svetačkih kauzi, pogotovo ne u pogledu kanonizacija nemučenika, običnih ispovjedalaca. Malo ili ništa nade, a opasnost je da se zbog nade u takvu dispencijaciju zanemare zagovori i molitve za čudesna ozdravljenja.

Proglašenje *blaženim* ne temelji se na papinoj nepogrješivosti, ali proglašenje *svetim* oslanja se na prerogativu papine nepogrješivosti, jer on tu izjavljuje da je dotičnik u nebu i cijeloj Crkvi nalaže da ga kao sveca štuje. To proglašenje »*ex cathedra*« to jest izrečeno snagom vrhovnoga ugleda i jurisdikcije, primamo ne doduše vjerom od Boga objavljene stvari tj. ne fide *divina*, nego vjerom u Kristovu Crkvu, fide mere *ecclesiastica*. Ne radi se tu o istini iz Božje objave, ali se radi u prevažnim činima, koji snažno zadiru u područje moralnog života čitave Crkve. Papa naime dotičnika ne iznosi pred Crkvu samo stoga što uživa nebesku slavu, nego i zato da bude uzor kršćanskih kreposti i dokaz stvarne svetosti Crkve.¹⁰

Kakovi će biti postupci beatifikacije i kanonizacije u buduće

Sveti Otac papa Pavao VI izdao je 19. III 1969. motuproprij »*Sanctitas clarior*« u kojem je objavio nekoliko temeljnih pravila za postupke svetačkih kauzi u buduće.¹¹ Svrhu reforme postupka označio je riječima: »da se način i ciljevi ispitivanja približe potrebama ovog našeg vremena; da se u tom poslu udruži Veliki svećenik sa biskupskim ugledom, kako bi se više planski i hitnije u tim postupcima radilo«. Hoće se dakle dati više značenja postupku u dijecezi i načine pojednostavniti. Međutim, kako će se to provoditi, do sada ne znamo. Od 1969. do danas nije u javnosti ništa o tome stiglo, a to je znak, da nije lako izraditi novi poslovnik. To je ta stvar teža, što se sprema reforma općeg Crkvenog zakonika, pak i načina općeg crkvenog sudovanja, a sudovanje oko beatifikacije i kanonizacije uvijek se vrši načinom općeg crkvenog sudovanja.

Smatram da je u tome i razlog zašto Kongregacija za svetačke kauze oteže s izdavanjem dozvola za počimanje novih kauza u dijecezama. Prijave drži bez odgovora dok ne izradi postupnik. Do sada smo mogli početi postupak u biskupiji a da nismo trebali prethodno odobrenje sv. Kongregacije, dočim se sada više ne može postupak u dijecezi početi bez odobrenja Kongregacije.

Kongregacija sada unaprijed zahtijeva, da se uz prijavu kauze dostavi i stručni prikaz života svetačkog kandidata. Ona će vjerojatno

⁹ Dekret kanonizacije Grgura Barbarigo po Ivanu XXIII u cijelosti objelodanjen je u Acta Apostolicae Sedis 1960, br. 7. Dekret nosi nadnevak: 26. svibnja 1960.

¹⁰ Za povijest kanonizacije i o dosadašnjim propisima za beatifikacije i kanonizacije nade se solidne građe i u »Enciclopedia cattolica«, Città del Vaticano, vol. II, 1949, pod »Beatificazione« i vol. III, 1949, pod »Canonizzazione«. Sasvim konkretni postupci i formulari dosadašnjeg postupka izneseni su u raznim priručnicima za postulate, kao na pr. »Codex pro postulatoreibus«. Ed. IV, Romae, Libreria del Collegio San Antonio.

¹¹ Acta Apost. Sedis, LXI (1969), str. 149—153.

prosudivati i koristi proglašenja neke osobe blaženom i svetom: za dijecezu, za red, za današnji svijet, dali je lik privlačiv, osobito pobudan itd. Stoga se kod Kongregacije osobito cijene stručno izrađeni životopisi kandidata.

Svi procesi koji su započeti u dijecezi prije papinog motuproprija od 19. III 1969. ili su već izručeni Kongregaciji ići će naprijed po dosadanjem postupku. Mislim da je to pogodnije za te kauze, jer one su već »u mirnom toku« i možemo se pozivati na trud i troškove koji su već uloženi.

Do sada su bila dva postupka, najprije dijecezanski u biskupiji, a onda rimski (apostolski). »A u buduće, u kauzama redovitog postupka non cultus-a, jedan će se samo vršiti postupak saznavanja iliti sabiranja dokaza, koji se (postupak) sastoji od dvije vlasti: od redovite, koja nastupa po redovitom pravu i koja će u mnogome biti povećana i od vlasti delegirane od Svete Stolice, koja se prvoj pridaje da je utvrdi i istakne«. (Iz motuproprija Pavla VI »Sanctitas clarior«).

U čemu će se to odraziti, još ne znamo. Svakako prvotno u pojednostavljenju apostolskog postupka kod Kongregacije. Ona će odmah dati primjedbe i uputiti na dopune, čim dijecezanski postupak dođe u Rim; pače još više, za vrijeme cijelog postupka već u dijecezi bit će Kongregacija na pomoć svojim savjetima. Vjerojatno će se u pravilu već u dijecezi provoditi cenzura spisa koji se pridaju Sluzi Božjemu i moći će se u dijecezi vršiti prevođenje sudskih akata na latinski ili talijanski jezik. Time bi se mnogo prištedilo na vremenu. Prije nego li će čudesa biti ispitivana u dijecezi, biskup će ih opisati i predložiti Kongregaciji, da ona dade primjedbe i upute. A zatim će se u dijecezi čudesa ispitivati odjelito od općeg ili informativnog postupka.

Po novome će se svetačke kauze voditi ili pred sudištem dotične biskupije ili pred za to uređenim sudištem pokrajine ili zemlje. Ali svakom Ordinariju ostaje pravo da se služi sudom svoje dijeceze.

Mogao bi netko reći: Čemu toliko pedantni postupak, neka se sve prepusti biskupu, a papa neka samo prihvati i objavi. Ali znajmo, ljudi su uvijek ljudi i zloporabe mogu nastati, makar u dobroj nakani kao »pia fraus« — prijevare iz pobožnosti. A konačno, papa je onaj koji ima da uzme definiciju na svoju savjest, pak ima i pravo da sebi steče *moralnu sigurnost* prethodnim postupkom, kao što mu i teolozi kroz vjekove pripravlja materijale za neku dogmu. Oni pretresaju neku istinu dok ne postane definibilis, to jest dozrela za proglašenje »ex cathedra«.

Prethodna priprava ne će dati definiciji nepogrešivost, ali k definiranju papa ne može razborito pristupiti bez proučavanja činjenica i molitava Duhu Svetome. Nemojmo stoga misliti da se može svece dati cijeloj Crkvi, bez pape, niti zastupajmo mišljenje da se to može izvršiti na laku ruku.

O. dr Karlo Jurišić svoj katalog hrvatskih Božjih ugodnika, na kraju knjige »Nikola Tavelić, prvi hrvatski svetac« (Zagreb, 1971) završava željom, da se nađe što više ljudi »za daljnja, sve šira i ozbiljnija istraživanja i pothvate« na polju proučavanja života Božjih Slugu i Svetaca, — »kako bi broj velikana duha bio sve veći i prikazi njihovih života sve sadržajniiji...«.

Izvan sumnje je, već se to zapaža, da će Kongregacija za svetačke kauze polagati u buduće veliku važnost na stručno izrađene životopise svetačkih kandidata. Želi ih vidjeti pače i prije nego odobri početak postupka u dijecezi. Stoga je važno, vanredno korisno i lijepo, nađe li se što više onih, koji će se posvetiti *studiju hagiografije*.

K toj želji o. Jurišića ja ovdje dodajem i drugu: da se što više svećenika i redovnika posveti *sudjelovanju u procesima* za beatifikaciju i kanonizaciju bilo kao članovi sudišta ili kao postulatori, branitelji vjere itd. Uz to dakako treba imati volju i zanimanje za studiranje odnosnih postupaka. Oni traže mnogo pažnje, preciznosti, dugog rada i velike strpljivosti. Ali rezultati su divni, pak je vrijedno truditi se. Svaka svetačka kauza je pravo remek-djelo Božje i ljudsko. I kad ne bi u gdjeokojem slučaju došlo do beatifikacije i kanonizacije, sve ono što se sabere i obradi tokom postupka, vanredna je građa za stručni životopis dotičnog Sluge Božjega, kojim će on biti vjernicima predstavljen kao uzor, iako ne kao na oltar uzvišeni svetac.